

УДК 37.013.42

Т. Г. Веретенко, М. М. Шеремета

**ПРОБЛЕМА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАННЯ У ВИЩОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ / ПРАЦІВНИКІВ**

Професійна підготовка фахівців соціальної сфери у вищій школі України спрямована на формування компетентного спеціаліста, здатного забезпечити успіх у майбутній практичній діяльності. Однією з найважливіших особливостей вищої освіти є зростання значення компетентності майбутнього фахівця. Сьогодні важливо бути не лише кваліфікованим фахівцем, а й, передусім, компетентним, здатним ефективно вирішувати різноманітні завдання у професійній діяльності; вміти орієнтуватися в соціальних ситуаціях, правильно визначати особливості інших людей, обирати способи спілкування з різними категоріями населення, клієнтів тощо.

Формування компетентності входить у загальний контекст формування особистості. Тому важливим аспектом розуміння компетентності є її оцінно-світоглядна спрямованість, що характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності. Тут враховується здатність людини давати/приймати адекватні та відповідні рішення в проблемних ситуаціях, планувати та успішно досягати поставлених цілей.

Як зазначає І. Зверева, фактично компетенції соціального педагога / працівника реалізуються з орієнтацією на клієнта, його проблеми, потреби, інтереси, особливості віку [1, с. 57]. Дана орієнтація забезпечується інноваційними змінами у змісті та технологіях професійної підготовки фахівців соціальної сфери.

Крім того дослідники (А. Капська, В. Поліщук, Г. Першко, О. Безпалько, О. Денисюк, С. Омельченко) наголошують, що соціальні педагоги / працівники повинні мати такі особистісні риси, які забезпечують успіх у професійній діяльності, а саме: готовність до емоційного співчуття психічним станам іншої людини, комунікабельність, наявність комунікативної культури; здатність людини давати кваліфіковану допомогу, приймати адекватні та відповідні рішення в проблемних ситуаціях тощо.

Більшість науковців з проблем професійної підготовки соціальних педагогів / працівників акцентують свою увагу на формування ключових компетентностей: професійну, комунікативну, особистісно-розвивальну, управлінсько-організаторську, соціально-психологічну, прогностичну, проте поза увагою науковців залишається здоров'язберігальна компетентність.

Ми вважаємо, що при підготовці майбутніх соціальних педагогів / працівників, необхідно робити акцент і на формуванні здоров'язберігальної компетентності.

Різні аспекти здоров'язберігання та здоров'язберігальної компетентності розкриваються у працях багатьох вчених та практиків, які працюють у системі вищої освіти. Так, у працях В. Крюкова, О. Сахно, Л. Сущенко розглядаються філософські та соціальні аспекти здоров'язберігання, як основної умови збереження здоров'я людини; у медико-біологічній сфері, цю проблему розглядали М. Амосов, Г. Апанасенко, Н. Борисенко, А. Мартиненко; психолого-педагогічний аспект розкрито у працях О. Бондаренка, О. Дубогай, М. Гончаренка, В. Горащука, М. Гриньової, О. Жабокрицької, С. Кириленка, С. Кондратюка, В. Оржеховської, С. Свириденка.

Метою статті є розкриття сутності понять „здоров'язберігання”, „здоров'язберігальна компетентність”; взаємозв'язку між здоров'язберіганням студентів і навчальним процесом у вищих навчальних закладах (ВНЗ).

Професійно обумовлений стан здоров'я працівників соціальної сфери викликають особливу тривогу, адже від здоров'я соціальних педагогів / працівників у більшій мірі залежить стан здоров'я підростаючого покоління та майбутнє країни. В професійній діяльності соціальних педагогів / працівників часто спостерігаються стресові ситуації через специфіку професійної діяльності: високий рівень відповідальності за розвиток підлітків, що належать до групи ризику, активну міжособистісну взаємодію, підвищену емоційну напруженість тощо. Наслідками довготривалого професійного стресу соціальних педагогів / працівників є розвиток негативної самооцінки й негативного ставлення до роботи, що призводить до нервового перенапруження.

В ієрархії чинників творчого потенціалу, кар'єрного росту, активної життєдіяльності соціального педагога / працівника важливе місце належить його здоров'язберігання, яке позначається як на результатах навчання студентів так і на всій професійній діяльності в майбутньому.

Під здоров'язберіганням в освітньому просторі ми розуміємо процес збереження і зміцнення здоров'я, спрямований на перетворення інтелектуальної, емоційної сфер особистості студента як майбутнього фахівця, підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я і здоров'я інших на основі усвідомлення особистої відповідальності за успішну професійну діяльність в майбутньому.

Соціальний педагог / працівник у якого низький рівень здоров'язберігальної компетентності не може забезпечити своїм клієнтам необхідну допомогу, а саме: індивідуальний підхід, сформувати в них культуру здоров'я, усвідомлення важливості власного здоров'язберігання, оскільки для цього необхідний особистий приклад.

Більшість науковців під здоров'язберігальною компетентністю розуміють необхідну умову професійної підготовки сучасного соціального педагога / працівника, який працює в умовах модернізації суспільства, різноманітних екологічних проблем, поширення явищ нездорового способу життя, що задовольнить інтереси суспільства в здоров'язберігальній діяльності соціального педагога / працівника, у його неперервному професійному самовдосконаленні в питаннях збереження здоров'я. Так, Т. Веретенко та О. Денисюк визначають здоров'язберігальну компетентність як здатність успішно функціонувати у системі міжособистісних відносин сфери „людина – людина”, що визначається особливостями нервової системи. А саме: емоційною стійкістю, високою працездатністю, відсутністю тривожності, здатністю витримувати великі навантаження у соціально-педагогічних специфічних процесах, переносити психологічні стреси та протистояти розвитку емоційних перенавантажень у роботі з дітьми та клієнтами. Важливою характеристикою соціального педагога є відкритість у спілкуванні, здібність сприймати іншу людину, низький ступінь навіювання, позитивне відношення до самого себе, висока позитивна самооцінка, очікування позитивного ставлення з боку клієнта [2, с. 105].

Здоров'язберігальна компетентність передбачає високий рівень сформованості знань, умінь і навичок, їх трансформацію в компетентності щодо збереження і зміцнення здоров'я, раціональної організації життєдіяльності; дає змогу поліпшити стійкість до стресових чинників, виробити навички формального й неформального спілкування, що сприятиме професійному становленню соціального педагога / працівника.

Існує взаємозв'язок між здоров'ям студентів і навчальним процесом, який може сприяти як збереженню здоров'я, так і виникненню різноманітних відхилень у ньому. У студентів, особливо в перший рік навчання, спостерігаються найбільш виражені функціональні зрушення в організмі, які супроводжуються нервово-психічною напругою через нові умови навчання, проживання, темп життя, організацію праці та відпочинку. Проте стан здоров'я студента визначається не тільки його адаптаційними резервами, але й відповідальним ставленням студентів до власного здоров'я. Здорова, морально та духовно розвинута людина відчуває себе щасливою, отримує задоволення від навчання, а в майбутньому і від професійної діяльності. Взаємозв'язок і взаємодія психічних та фізичних сил організму визначають цілісність особистості студента, а їх гармонія підвищує резерви здоров'я, створює умови для творчого самовираження особистості у різних сферах життєдіяльності [3, с. 63]. Тому необхідно акцентувати увагу студентів на суспільній значимості професії соціального педагога / працівника; розвиток в нього особистісного інтересу, формування професійно-мотивованої настанови на майбутню діяльність та важливість власного здоров'язберігання;

труднощі цієї професії, необхідність великих зусиль для засвоєння, розвитку потрібних якостей і подолання негативних рис [4, с. 129].

Отже, роботу з формування здоров'язберігальної компетентності необхідно розпочинати у вищих навчальних закладах, які повинні взяти на себе роль ініціатора і організатора формування здоров'язберігальної компетентності студентів, враховувати інтереси та їхні особистісні особливості; розкривати особистий і суспільний сенс зміцнення власного здоров'я, підготовку до досягнення високих результатів в майбутній професійній діяльності [5].

На наш погляд, пріоритетними мають бути технології, в яких студент опановує власний здоров'язберігальний потенціал, вчиться активно його застосовувати. Використання здоров'язберігальних технологій дасть змогу науково обґрунтувати проблему здоров'язберігання у ВНЗ при підготовці майбутніх соціальних педагогів / працівників з урахуванням низки її аспектів, що потребує здійснення інтегрального оцінювання ступеня розробленості цієї проблеми в науковій літературі.

Перспективи подальших досліджень полягають в уточненні сутності понять: технологія, здоров'язберігальні технології та обґрунтуванні доцільності використання здоров'язберігальних технологій у ВНЗ під час професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Список використаної літератури

1. **Енциклопедія** для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Д. Зверєвої. – Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. – 536 с.
2. **Веретенко Т. Г.** Вступ до спеціальності : соціальна педагогіка. Модуль 2 : [навч. посіб.] / Т. Г. Веретенко, О. М. Денисюк. – К. : Київськ. Ун-т імені Бориса Грінченка, 2011. – 124 с.
3. **Веретенко Т. Г.** Відповідальне ставлення студентів до здоров'я – запорука успішності у навчанні / Т. Г. Веретенко // Соціально-педагогічні аспекти сприяння здоров'ю учнівської та студентської молоді : Матер. III Всеукр. соц-педагог. конфер., (м. Луцьк, жовтень 2008 року). – Луцьк, 2008. – С. 62–67.
4. **Ляшенко А. И.** Профессиональное становление социального работника : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / Антонина Ивановна Ляшенко. – Москва, 1994. – 144 с.
5. **Здоров'я та поведінкові орієнтації** української молоді : соціологічний вимір (за результатами національного соціологічного опитування підлітків та молоді 10–22 років) / [О. Балакірева, Ю. Галустян, Р. Левін та ін.]. – К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. – 256 с. – (Серія „Формування здорового способу життя молоді” : у 14 кн., кн. 14).

Веретенко Т. Г, Шеремета М. М. Проблема здоров'язберігання у вищому навчальному закладі при підготовці майбутніх соціальних педагогів / працівників

В статті уточнено сутність понять: компетентність, здоров'язберігання, здоров'язберігальна компетентність. Автори розглядають взаємозв'язок між здоров'ям студентів і навчальним процесом; розкривають питання здоров'язберігання як однієї з умов успішної професійної підготовки майбутніх фахівців; акцентують свою увагу на проблемі формування здоров'язберігальної компетентності як однієї з ключових компетентностей під час професійної підготовки соціальних педагогів / працівників.

Ключові слова: соціальний педагог, професійне вигорання, компетентність, здоров'язберігання, здоров'язберігальна компетентність.

Веретенко Т. Г., Шеремета М. Н. Проблема здоров'єсберегання в ВУЗе при підготовці майбутніх соціальних педагогів / працівників

В статті уточнено сутність понять: компетентність, здоров'єсберегання, здоров'єсберегальна компетентність. Автори розглядають взаємозв'язок між здоров'ям студентів і навчальним процесом; розкривають питання здоров'єсберегання як одного з умов успішної професійної підготовки майбутніх фахівців; акцентують свою увагу на проблемі формування здоров'єсберігаючої компетентності, як однієї з ключових компетентностей під час професійної підготовки соціальних педагогів / працівників.

Ключевые слова: социальный педагог, профессиональное выгорание, компетентность, здоров'єсберегання, здоров'єсберегающая компетентность.

Veretenko T. G., Sheremeta M. N. Problem Healthsaving in Higher Education in Preparing Future Social Pedagogue / Worker

In the article the essence of concepts: competence, healthsaving, competence healthsaving. The authors examine the relationship between the health of students and the educational process; revealing question healthsaving as one of the conditions for successful training of future specialists; focuses on the problem of forming competence healthsaving as one of the key competencies during training social pedagogue / employees

Keywords: social pedagogue, professional burnout, competence, healthsaving, competence healthsaving.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2013 р.
Прийнято до друку 29.03.2013 р.
Рецензент – д. п. н., проф. Л. Ц. Ваховський